

τύχη τοῦ σκοπομένου. Διδακτικὸν ὄντως τὸ θέαμα ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ μάλιστα θέαμα, παρεχόμενον ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων, ὅσοι μετὰ τὴν κατασύντριψιν τῆς Γαλλίας ἀντιποιοῦνται τὰ πρωτεῖα ἐν τῷ εὐρωπαϊκῷ πολιτισμῷ καὶ διεκδικοῦσι τίτλους προτεραιότητος ἐν αὐτῷ.

Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν Αὐστρίᾳ μικρὸν ὑπολείπονται τῶν ἐν Γερμανίᾳ ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τοῦ στρατοῦ, πολλοὶ δὲ τῶν ἐν ταῖς ἀντιπροσωπείαις ἀγορευσάντων ἠγωνίσθησαν νὰ ὑποδείξωσι τὸ ἐλαττωματικὸν τῆς στρατολογίας καὶ τὸ ὀλιγάριθμον τῶν συνταγμάτων ὅπως οὕτω διευκολύνωσι τὴν ἐπιλήψισιν τῶν ἐκτάκτων πιστώσεων ὑπὲρ τοῦ στρατοῦ, παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τῶν νεοτσέχων, οἵτινες ἐκήρυξαν ὅτι τὴν Αὐστρίαν οὐδεὶς ἀπειλεῖ κίνδυνος. Οἱ περὶ τὴν κυβέρνησιν ὅμως, ἐλαχίστην ἀπονέμοντες προσοχὴν, προέβησαν εὐθὺ εἰς τὸ ἔργον, καίτοι τὴν μέριμναν αὐτῶν ὥφειλον νὰ συγκεντρώσωσι μᾶλλον περὶ τὴν κατασίγασιν τῶν φυλετικῶν παθῶν, ἅπερ βεβαίως ἥκιστα κατευνάζονται διὰ τῆς πειθαναγκάσεως τῶν Οὐγγρῶν φιλοπατρίδων ὅπως ἀπὸ τῶν τάφων τῶν ὑπὲρ τῆς ἀμύνης τῆς Βούδας πεσόντων μεταβῶσιν καὶ εἰς τὸν τάφον τοῦ κατ' αὐτῶν πολεμήσαντος αὐστριακοῦ στρατηγοῦ Χένζν, καταθέσωσι στέφανον ἐπὶ τοῦ τάφου τούτου καὶ παράσχωσιν οὕτω τὸ ἀλλόκοτον θέαμα πολεμίων, στεφανούντων καὶ ἐγκωμιαζόντων ἀλλήλους.

Εὐνόητον ὅτι τῆς ὑπὲρ τοῦ στρατοῦ μερίμνης τῶν ἐν Γερμανίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ, τῆς Ἰταλίας ἀδυνατούσης νὰ μιμηθῇ αὐτὰς ἐνεκεν τῶν οἰκτρῶν αὐτῆς οἰκονομικῶν, τῶν ἀρκούντως σαφῶς ἐκτιθεμένων ἐν τῇ ὑπουργικῇ ἐκθέσει τοῦ πρωθυπουργοῦ τοῦ βασιλέως Οὐμβέρτου κ. Γιολίντι, δὲν ὑπολείπονται οἱ ἐν Ρωσίᾳ, καὶ οἱ ἐν Γαλλίᾳ, ὅπου ἐν πλήρει δικαίᾳ μεγάλη καταβάλλεται μέριμνα πρὸς ἀντιστάθμισιν τῶν ἐν ταῖς συμμάχοις δυνάμεσιν ὑπὲρ τοῦ στρατοῦ γινομένων. Ἀλλ' ὅταν αἱ μεγάλαὶ δυνάμεις τοσοῦτον ἀνισυχῶσιν ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ καταστάσει, πρόδηλον ὅτι καὶ αἱ μικρότεραι τὴν αὐτὴν αἰσθάνονται συγκίνησιν, οὐδὲ τῆς Ἑλλάδος ἐξαιρουμένης παρὰ τὰς ἐπικεινένας ἐορτὰς ἐπὶ τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τῶν γάμων τοῦ βασιλικοῦ αὐτῆς ζεύγους, πανηγυρισθησομένων τῇ προσεχεῖ πέμπτῃ ἐν μέσῳ πλειάδος ἀντιπροσώπων τῶν ἐστεμμένων κεφαλῶν τῆς Εὐρώπης.

ΕΡΓΝΕΣΙΟΥ ΚΟΥΡΤΙΟΥ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΜΕΝΗ ΥΠΟ

Μ. Ε. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν 49).

Ἡ εὐρεῖα τῶν ἀκτῶν ἑκτασις, ἐφ' ἧς ἀπέβαινον οἱ Ἕλληνες, οὐδαμῶς ἦν χώρα ἀκατοίκητος, οὔτε ἐδαφος ἀδέσποτον. Αὐτόθι εἶχον ἥδη συναντηθῇ καὶ διασταυρωθῇ πολλαὶ μεταναστάσεις καὶ πολλαὶ ροπαί, εἴτε ἐκ τῆς μεσογαίας τῆς ἡπείρου εἴτε ἐκ τῆς θαλάσσης προερχόμεναι.

Ἐν πρώτοις εἶχον εἰσχωρήσει οἱ Φοίνικες καθ' ὃν χρόνον ἡ χώρα κατεῖχετο ὑπὸ πρωτογόνου τινὸς λαοῦ, συγγενοῦς τῇ φυλῇ τῶν Ἑλλήνων. Ἡ παρουσία αὐτῶν διεπιστώθη ὑπὸ τῆς ἐν Ἐρυθραῖς¹ λατρείας τοῦ Μέγκαρτ καὶ τῆς ἀρχαϊκῆς λατρείας τῆς

σεληνιακῆς θεότητος τῆς Σιδῶνος, ἥτις ἐνιδρύθη, ὡς ἐν προτιμωμένῳ τόπῳ, ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Καῦστρου κατὰ τὴν εἰσοδὸν καὶ ἐξοδὸν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Εἴτα εἶχον ἐλθεῖ ἐκ Κρήτης νέοι ἄποικοι, λαὸς τις δὲ μεμιγμένος ἐκ Καρῶν καὶ Δελέγων εἶχε διαχυθῇ ἐπὶ τοῦ ἀλιπέδου, ἐνῷ ἐκ τῆς μεσογαίας τῆς ἡπείρου ἡ λυδικὴ δύναμις προήλανε πρὸς τὴν παραλίαν. Ἡ τῆς λυδικῆς δυνάμεως ἐπέκτασις αὕτη κατέλιπεν ὁρατὸν ἶχνος ἐν τῇ πόλει Νινὴν (Ninew), ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐν Καρίᾳ Λυδῶν κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε νὰ ἐφορᾷ τὸν κάτω ροῦν τοῦ Μαϊάνδρου. Ἡ Νινὴν ἦν τῷ ἡπειρωτικῷ τούτῳ κράτει πρόσκοπος, δὲ ἀποδείκνυσιν ὅτι ἥδη ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Σανδονιδῶν, ὅτε ἡ Λυδία ἦν ἐτι ἠνωμένη τῇ Ἀσσυρίᾳ, οἱ Λυδοὶ ἐβούλευοντο τὴν κατάληψιν τοῦ ἀλιπέδου. Ἐν τούτοις παρέμεινε πάντοτε σαφὲς στάσις διαφορὰ τῶν κατοίκων τῆς μεσογαίας καὶ τῶν τῆς παραλίας· ἐπετράπη ταῖς εἰς τὴν ναυσιπορίαν ἐπιδεδομέναις φυλαῖς νὰ ἐξακολουθῶσιν ἐν εἰρήνῃ τὸ ἔργον αὐτῶν, καὶ αὐταὶ δέ, φαίνεται, αἱ ἀποβάσεις νέων ἀποίκων δὲν ἐθεωρήθησαν ὡς ἐπιθέσεις κατὰ τῆς χώρας τοῦ λυτικοῦ κράτους.

Ἐκ τῶν τόπων, ἐν οἷς καὶ αὐτοὶ οἱ Λυδοὶ μετέσχον τῆς κατὰ τῶν γενλῶδων ἀντιστάσεως, δέον νὰ μνησθῶμεν τῆς Ἐφέσου, διότι αὐτόθι ἀπαντᾷ παραδόσεις ἀκριβέστεραι ἢ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι τῆς Ἰωνίας. Ἐπὶ δύο καὶ εἰκοσὶν ἔτη, ὡς λέγεται, οἱ ἄποικοι, ἐστρατοπεδευμένοι ἐπὶ τῆς βορείας ἄκρας τῆς Σάμου, μάτην ἠγωνίζοντο πρὸς ἐνίδρυσιν αὐτῶν ἐν τῷ κάτω βαθυπέδῳ τοῦ Καῦστρου. Ὑπῆρχεν αὐτόθι προδήλως δύναμις καλῶς ὀργανωμένη, ἥτις ὑπερεμάχει τῆς χώρας, ἡ δύναμις δὲ αὕτη οὐδεμία ἦν ἄλλη ἢ τὸ ἱερατικὸν κράτος, οὐ ὁ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος ἦν τὸ κέντρον. Τὸ κράτος τοῦτο εἶχε καταλάβει ὡς ἰδίαν κτῆσιν τὴν ἐκβολὴν τοῦ ποταμοῦ καὶ διετίθει ἐνοπλον δύναμιν, ἐν ᾗ ἐστρατολογοῦντο καὶ αὐταὶ ἐτι αἱ τοῦ ναοῦ διάκονοι, ἡσυχῆται ἐν τῇ χρῇσει τῶν ὀπλῶν καὶ εἰθισμένοι ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἀγῶσιν. Ἀλλῶς τε συνήπτετο τοῖς ἱερατικοῖς ἰδρύμασι τῆς μεσογαίας τῆς ἡπείρου καὶ τῷ λυδικῷ κράτει οὕτως, ὥστε προήχθη εἰς κέντρον αὐτῶν σχεδόν, γινόμενον τὸ ἐνωτικὸν σημεῖον τῆς μεσογαίας καὶ τοῦ ἀλιπέδου, τῶν Βαρβάρων καὶ τῶν Ἑλλήνων.

Αὐτόθι ἦν τὸ μάλιστα ἀπόρητον πάθος τῆς ἀκτῆς σημεῖον, ἡ ἀνάμνησις δὲ τῶν πεισματῶδων μαχῶν, δὲ οἱ ἄποικοι ἠναγκάσθησαν νὰ συνάψωσι πρὸς τὰ ἐνθουσιώδη στίφη τοῦ ναοῦ, διηωνίσθη ἐν τῷ μύθῳ τῶν Ἐφεσίων Ἀμαζόνων. Ἐπὶ τέλους οἱ μετανάσται κατάρθωσαν νὰ ἐνιδρυνθῶσιν ἐπὶ τῆς παραλίας καταντικρὺ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος, ὃν αἱ τοῦ ποταμοῦ προσχωσεις εἶχον κατὰ μικρὸν ἀπομακρύνει τῆς θαλάσσης, καὶ περὶ ἱερὸν τι τῆς Ἀθηνᾶς νὰ ἐγείρωσιν «Ἀθῆναιον» τι, νέας τινὰς Ἀθῆνας¹. διότι ὁ ὅμιλος οὗτος τῶν ἀποίκων, δὲ ἡμῖν τοῦτο κατὰ τῶν Λυδῶν καὶ τῶν Δελέγων², συνίστατο ἐξ Ἀθηναίων, ἀγομένων ὑπὸ τοῦ Ἀνδρόκλου. Βραδύτερον ἡ ἀποικία αὐτῶν ἐπεξετάθη πρὸς τὴν μεσόγαιαν³, συνῆψε φιλιωτέρας σχέσεις πρὸς τὸ Ἀρτεμίδιον καὶ ἀπὸ τῆς ἐγγχωρίου θεότητος ἐλαβε τὸ ὄνομα τῆς Ἐφέσου⁴.

Διεξήχθησαν ὡσαύτως ἀγῶνες ἐν ἄλλοις σημεῖοις τῆς Ἰωνίας, ἀλλ' ἥττον πεισματῶδες ἢ ἐν Ἐφέσῳ, ἥτις παρεῖχε τῇ ἀντιστάσει σταθερὸν σημεῖον ἀντερείματος.

Ἐν τούτοις οὐδαμοῦ ἡ ρῆξις προσέλαβε χαρακτῆρα ἐξοντώσεως· δὲν ἐπρόκειτο περὶ ἐκμυδενίσεως τῶν ἀρχικῶν κατοίκων, οὐδὲ ἦν ὁ ἀγὼν πρὸς Βαρβάρους, οὐς εἶδε ν' ἀπωθήσῃ βῆμα πρὸς βῆμα εἰς ἀντικατάστασιν αὐτῶν διὰ νέας ὅλως φυλῆς καὶ νέου πολιτισμοῦ, ὡς ἐπραξαν οἱ Ἕλληνες ἐν Σκυθίᾳ ἢ οἱ Ἀγῆλοι ἐν Ἀμερικῇ.

Κατὰ τὴν ἑλληνικὴν παράδοσιν οὐδέποτε ἐπῆλθεν οὕτω ριζικὸς τῶν δύο ἀκτῶν ἀνταγωνισμός, τὰ ποιήματα δὲ τοῦ Ὀμή-

1) «Ἐκράτησαν τῶν ἀρχαίων Μιλησέων οἱ Ἴωνες (Παυσαν., Ζ', 6', 6)».

2) Βιογραφ. Ἑλλην., ἐκδ. Westermann, σ. 22.

3) Κρεωφύλ. παρ' Ἀθηναίῳ, σ. 361 e.

4) Περὶ τῶν εἰς τὴν Ἰδρυσιν τῆς Ἐφέσου ἀφορώντων μύθων ἴδε E Curtius, Beiträge zur Gesch. und Topographie Kleinasiens (Abhdl. d. Akad. d. Wiss., 1872, σ. 19).

ρου, ἐν οἷς ἐμφανίζονται συγκρουόμενα ἐπὶ τοῦ θεάτρου κοινῆς ἱστορίας, ἀγνοοῦσιν ἄλλως τε διαφορὰν Ἑλλήνων καὶ Βαρβάρων. Τὰ ἱερά, ἅτινα οἱ νεήλυδες εὗρον ἐν Σάμῳ, Ἐφέσῳ, Μιλήτῳ, ἐτήρησαν πάσας τὰς τιμὰς αὐτῶν καὶ τὰ προνόμια καὶ ἐρητισίμεισαν ὡς σημεῖα συναφείας, ὡς δεσμός τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νέων κατοίκων. Ὁ τῆς Μιλήτου Ἀπολλων ἦν αὐτὸς ἐκεῖνος, οὗ ἡ λατρεία ἦν ἄλλοτε εἰσηγμένη ἐξ Ἀσίας εἰς Εὐρώπην.

Καὶ αὐταὶ δὲ αἱ τότε ἰδρυθεῖσαι πόλεις οὐδαμῶς ἀνέκυπτον τοῦ ἐδάφους ὥπως νῦν. Αἱ Ἐρυθραί, ἡ Χίος, ἡ Σάμος ἦσαν παλαιαὶ ἰωνικαὶ πόλεις, αἵτινες ἀνεκαινίσθησαν μόνον. Αἱ ἀρχαῖαι Ἐρυθραὶ ἦσαν ἰδρυμέναι ὑπὸ τῶν Κρητῶν¹ καὶ κατακτημέναι ὑπὸ τῶν Λυκίων, τῶν Καρῶν καὶ τῶν Παμφυλίων, ἐτήρησαν δὲ τὴν τάξιν αὐτῶν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι, θυνάμει δὲ τῆς προσαιρέσεως ἀπογόνου τινὸς τοῦ Κόδρου καὶ τῶν ἀκολουθῶν αὐτοῦ, οἵτινες εἰσέβαλον μετὰ τῶν Ἐρυθραίων, συνεσσωμάτωσαν μετὰ ταῦτα ὑπὸ τὸν αὐτὸν ταῖς ἄλλαις τίτλων τῇ ἰωνικῇ Ἐξαπόλει. Ἡ Χίος δὲν ἔλαβε σχεδὸν νέα στοιχεῖα, ἦν δ' οὐδὲν ἥττον τῶν ἰωνικοτάτων πόλεων. Ἡ Σάμος συνέλεξε ἀποίκους ἐξ Ἐπιδάφρου, οἷς δὲν δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν τὸν ἐξωνισμὸν τῆς ὅλης γῆδος. Ἡ Μίλητος καὶ ἡ Ἐφεσος εἶναι ὡσαύτως ἀρχαιόταται πόλεις. Οὐδαμῶς ἐξεσώθησαν οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τοῦναντίον συνεσσωμάτωσαν καὶ συνεχωνεύθησαν ἐν ταῖς νέαις κοινότησιν. Οἱ κατακτιτῆται νυμφεύονται γυναῖκας αὐτόχθονας, ἐκ τῶν γάμων δὲ τούτων προκύπτει οὐχὶ νόθος καὶ ἡμιδάρδαρος γενεά, ἀλλὰ λαὸς ἀκραιφνὺς ἐλληνικοῦ αἵματος, λαὸς μάλιστα, ὅς ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ ἀληθῶς ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ διέπρεψεν ὑπὲρ πάντας τοὺς Ἕλληνας. Ὡσαύτως δὲν βλέπει τις τὰς πόλεις παραμεινούσας μεμονωμένας ἐν μέσῳ, ἑτερογενεῖς ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ· τοῦναντίον τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ὁ αὐτὸς ὁμογενὴς ἐθνισμὸς παρὰ πάσας τὰς κράσεις ἐκράτησεν ἀπ' ἀκριβείας ἄκρον τοῦ ἀλλιπέδου. Δὲν πρόκειται λοιπὸν κατ' οὐδένα λόγον περὶ ἀποικίων, ἐμφυτευθεισῶν ἐπὶ βαρβάρου ἐδάφους· οἱ μετανάστες εὗρον ἀναγκαίως ἐν τῇ χώρᾳ ὁμογενεῖς αὐτοῖς κατοίκους.

Ἀφ' ἑτέρου ἐν τούτοις οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι οὐσιωδῶς διέφερον τῶν νέων. Πράγματι αἱ εὐρωπαϊκαὶ φυλαὶ εἶχον ἥδη ὀπισθεν αὐτῶν σπουδαῖον ἱστορικὸν παρελθὸν καὶ εἶχον συντελέσει ἀξιολόγους προόδους, μάλιστα ἐν τῷ ὁργανισμῷ τῶν ὁμοσπονδιακῶν κοινωνιῶν. Ἐν Ἀττικῇ τὸ ἰωνικὸν πνεῦμα εἶχε λάβει εὐτυχῇ καὶ πρωτότυπον τροπὴν. Ὅτε λοιπὸν ἐκ τῆς χώρας ταύτης ἀφίκοντο τινες τῶν εὐγενεστάτων οἰκογενειῶν, παρέσχον τῷ σταθμῷ βίῃ νέαν ὥθησιν καὶ διὰ τῶν πολιτικῶν ἰδεῶν, ἃς εἰσέγαγον, ἐνεκαινίσαν τὴν πρώτην γενικὴν ἱστορίαν τῆς Ἰωνίας. Οὕτως ἐξηγεῖται ἡ διαφορὰ, ἦν οἱ ἀρχαῖοι ἡσθάνοντο ὑψίστατην μετὰ τῶν ἀποίκων καὶ τῶν Καρῶν καὶ Δελέγων. Ἦσαν καθαροὶ Ἕλληνες, ἐρχόμενοι πρὸς Ἕλληνας, Ἴωνες, ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν πατρίδα, ἀλλ' ἐπανήρχοντο τοσοῦτον μεταμεμορφωμένοι, τοσοῦτον διαπεποτισμένοι ὑπὸ ἐκπολιτευτικῆς ζήτησις, συνεπλήγοντο οὕτω πλοῦσιον θησαυρὸν πείρας, ὥστε ἡ ἀφίξις αὐτῶν ἀπέβη ἀφαιρετικὴ θαυμαστῆς ἀναπτύξεως καὶ ἡ ἐνωσις αὐτῶν κορμὸν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς φυλῆς προεκάλεσεν ἐν τῇ γηραιᾷ Ἰωνίᾳ ἀνάπτυξιν τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος τόσῳ ἰσχυρὰν ἐν τῇ ἐνότητι αὐτῆς, ὥσθ ποικίλην καὶ νέαν ἐν τοῖς ἀποτελέσμασιν.

Ὑπὸ τοιοῦτους ὅρους κατανοεῖ τις ὅτι οὐδέποτε διεξήχθη ἀποικισμὸς ὑπὸ οἰωνοῖς αἰσιωτέροις τῶν τῆς ἰδρύσεως τῆς Νέας Ἰωνίας².

Τοῦναντίον τὸ παρασχὼν ὥπως ἴδιον χαρακτῆρα τοῖς ἰδρύμασι τῶν Αἰολέων εἶναι τοῦτο, ὅτι κατέλαβον οὐ μόνον τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης μετὰ τῶν παρακειμένων νήσων, ἀλλὰ τὴν ὅλην τῆς ἡπείρου. Ὑπῆρξεν αὐτοῖσι ἐδαφικὴ κατάρκτησις, μακρὸς καὶ ἐπιπλέον ἀγὼν κατὰ τῶν ἰθαγενῶν κρατῶν· αὐτοῖσι

οἱ δάρδανοι ἡγεμονίδα ὀπισθεν τῶν χαρακωμάτων αὐτῶν περιεφρόνουν τοὺς υἱοὺς τῶν Ἀχαιῶν, ἐπαιρομένους ἐπὶ τῇ ἐκ τοῦ Πέλοπος, τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τοῦ υἱοῦ τῆς Θέτιδος καταγωγῇ αὐτῶν. Ἵνα μὴ δὲ ἐξασθενῶσιν ἐν οὕτῳ μακρῷ ἀγῶνι, οἱ Ἀχαιοὶ, εὐαίσθητοι πρὸς τὰ θέλητρα τῆς ποιήσεως, ἐξωπύρουν τὸ θάρρος αὐτῶν ἄδοντες τοὺς ἄθλους τῶν ἀρχαίων μαχητῶν ἡγεμόνων αὐτῶν, τῶν Ἀτρείδων, καὶ ἐνεθουσίαν πρὸς τὴν ἀνάμνησιν τοῦ ὑπερανθρώπου ἥρωισμοῦ τοῦ Ἀχιλλέως. Ἐτίμων αὐτοὺς οὐ μόνον ὡς πρότυπον, ἀλλὰ καὶ ὡς ὑποκριτὰς πραγματικοῦ δράματος· ἐβλεπον αὐτοὺς κατὰ διάνοιαν ἡγουμένους τῶν ἀπογόνων αὐτῶν ἐν τῷ κοινῷ τῶν μαχῶν, ἐνόμιζον δὲ ὅτι ἡκολούθουν τοῖς ἰχνεσὶν αὐτῶν καὶ διεξεδίκουν τὰ ὑπ' ἐκείνων κεκτημένα δίκαια.

Ἴδιος χαρακτῆρ τῶν Ἑλλήνων, ἐμφανιζόμενος ἐν πάσαις ταῖς ἐνόπλοις αὐτῶν ἐπιδρομαῖς, εἶναι οὗτος, ὅτι οἱ ἐπιδρομεῖς πρὸς δικαιολόγησιν τῆς κατακτιδέως ἐπεκαλοῦντο οὐχὶ ἀπλῶς τὸ δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου, ἀλλὰ κληρονομικὸν τὸ δίκαιωμα. Οὕτως ἐν Πελοποννήσῳ οἱ Ἡρακλεῖδαι ἐλθόντες ἀπῆλθον τὸν κληρὸν τοῦ προπάτορος αὐτῶν· οὕτως οἱ τῶν Ἀργαίων εἰς Βοιωτίαν ἐκστρατεία παρεστάθη ὡς καθόδος τῶν Θηβαίων Καδμειῶνων, οὕτω δὲ βραδύτερον ἐν τῷ ἀγῶνι, ὃς ἐξεροῖτο περὶ τοῦ Σηγεῖου, οἱ Ἀθηναῖοι ἐπεκαλέσαντο τοὺς ἄθλους τοῦ βασιλέως αὐτῶν Μενεσθέως³ καὶ ὅτε ἀπώκισαν τὴν Θοράκην, προέβαλον τὰς ἀρχαίας κατακτιδέεις τοῦ Θησέως². Κατὰ τὰ αὐτὰ ἐν Σικελίᾳ ὁ Σπαρτιάτης Δωριεὺς ἀπῆλθε τὸν κληρὸν τοῦ Ἡρακλέους, οὗ ὡς Ἡρακλεῖδης ἐκαλεῖτο διάδοχος³. Πανταχοῦ οἱ νεήλυδες προέβαλον νομικὰς ἀξιώσεως, περιεβδλυμένους μυθολογικὴν μορφήν, πανταχοῦ ἀναφέρουσι προδρόμους αὐτῶν ἀθλοφορήσαντας ἥδη ἐν τῇ χώρᾳ, ἣν κατέλαβον. Οἱ φανταστοὶ ἄθλοι τῶν προγόνων συνεκλήθησαν ἐπὶ τέλους τοῖς ἐν τῷ παρόντι τελεσθεῖσι γεγονόσιν, οὕτω δὲ καταρτίζεται φανταστικὴ τις εἰκὼν, ἦν ἡ φαντασία ποιητικοῦ λαοῦ περὶεχει ὡς πραγματικὴν ἱστορίαν.

Τοιοῦτοι μῦθοι καὶ τοιαῦτα πλάσματα ἐμορφώθησαν κατ' ἀκολουθίαν κατὰ τὸν ὑπὸ τὸν Αἰολέων ἀποικισμὸν τῆς Τρωάδος, τὴν ὑπαρξὴν δὲ αὐτῶν θὰ ἡδυνάμεθα νὰ προυποθέσωμεν ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ κατὰ τὸν χαρακτῆρα τῶν ἡρωικῶν μύθων τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἂν ἐτι μὴδὲν αὐτῶν ἴχνος διέμενε. Ἀλλ' εὐρίσκεται ὅτι τὰ ἄσματα, τὰ εἰς τοὺς προδρόμους καὶ τοὺς μυθικοὺς τούτους ὑπὸ τὰς ἀφιερωμένα, τὰ ἄσματα, τὰ ἐξαίροντα τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ τὸν Ἀχιλλέα, δὲν ἐξωντώθησαν, ἀλλὰ διετηρήθησαν μέχρις ἡμῶν ὡς τὸ αὐθεντικὸν ὑπόμνημα τῶν ἄθλων τῶν Ἀχαιῶν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Δαρδανίων. Πᾶσα ἡ δυσχέρεια ἔγκειται ἐν τῇ ὀρθῇ κατανοήσει τοῦ ποιητικοῦ τούτου ἐγγράφου καὶ ἐν τῇ ἐπιλύσει τοῦ ζητήματος, εἰ ὀφείλομεν ν' ἀποδεχθῶμεν ὅτι τὸ Ἴλιον δις ἐπορθήθη ὑπὸ τῶν αὐτῶν φυλῶν ἢ δέον νὰ θεωρήσωμεν τὴν ὁμηρικὴν εἰκόνα τοῦ Τρωικοῦ πολέμου ὡς πλάσμα καὶ κατοπτρισμὸν τοῦ αἰολικοῦ ἀποικισμοῦ.

Οἱ Ἀχαιοὶ καὶ οἱ Δάρδανοι εἶσι λαοὶ τοῦ αὐτοῦ αἵματος. Οὕτως ἅπας ὁ Τρωικὸς πόλεμος παρ' Ὀμήρῳ οὐδένα ἔχει χαρακτῆρα ἄλλον ἢ γειτονικῆς ἐριδος, οἷαι ἀνεφύοντο παρὰ ταῖς ἐλληνικαῖς φυλαῖς ἐνεκα ἀπαγωγῆς γυναικῶν ἢ ἀρπαγῆς ποιμνίων. Ἐνεκα τοῦ αὐτοῦ λόγου δὲν ὑπάρχουσι σχεδὸν ἐν τῷ τρωικῷ μύθῳ χαρακτῆρες μὴ ἀπαντῶντες ἐν πάσῃ ἀναλόγῳ περιστάσει. Οἱ χαρακτῆρες οὗτοι λοιπὸν κατ' οὐδένα τρόπον ἐγγυῶνται τὴν ἱστορικὴν ἀξίαν τῆς διηγήσεως. Ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἐν τῷ μύθῳ τοῦ Τρωικοῦ πολέμου ἄλλαι λεπτομέρειαι, ἐν αὐταῖς δ' ἀποκαλύπτονται τὰ ἴχνη ἀρχαίας παραδόσεως, ἅτινα μόνον πρὸς τὸν χρόνον συνάδουσι καὶ διὰ μόννης τῆς συμπτώσεως τοῦ αἰολοαχαικοῦ ἀποικισμοῦ ἐξηγοῦνται.

Οὕτως ὁ ἐξ Αὐλίδος ἀπόπλους θ' ἀπέβαινε σχεδὸν ἀκατανόητος, ἂν ὁ τῆς ἐκστρατείας ἀρχηγὸς ἦν ἡγεμὼν ἡσυχῶς ἀνάσσειν ἐν Μυκῆναις· οὗτος ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ συνήροζε τὸν στόλον ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἀργους, ἐνῶ ὁ ὁμοῦς τῆς Αὐλίδος ἦν τὸ φυσικὸν ἐντευκτῆριον τῶν ὁμάδων, αἵτινες μετῆνάστευον ἀπ' ἄρκτου συγχρόνως καὶ ἀπὸ μεσημβρίας. Βεβαίως ἡ ἀκρόπολις

1) Πάυσαν. Ζ', γ', 7. Περὶ τῆς ἡρωικῆς λατρείας. τῆς ἀποδοθείσης τῷ Κρητῇ οἰκιστῇ Ἐρυθρῷ ΕΡΥΘΡΟΚΤΙΣΤΗΣ ἰδε Archaeol. Zeitung, XVII [1869], σ. 103. Lambrecht, De rebus Erythraeorum publicis. Berolin. 1871.

2) Περὶ τῆς γενικῆς ἱστορίας τῆς Νέας Ἰωνίας ἰδε E. Gurtius, Iouier vor der dorischen Wanderung, σ. 5, καὶ Neue Zährbüch. für klass. Philologie, 1861, σ. 454.

1) Ἡρόδοτ., Ε', 95.

2) Περὶ τοῦ Θησέως ἐν Σκύρῳ ἰδε Vischer, Kimon, σ. 46, περὶ τῶν Θηρειδῶν δὲ ἐν Θράκῃ Weissenborn, Hellen, σ. 137.

3) Ἡρόδοτ., Ε', 95.

τῶν Μυκηνῶν ἐγένετο ἡ ἔδρα ἰσχυρῶν ἡγεμόνων· ἐν τούτοις ὅτε βλέπομεν δι' ὁπόσον βραδείας προόδου, ἀπὸ τῆς δωρικῆς ἐποχῆς δὲ μόνον οἱ ὁμοσπονδιακοὶ συνασπισμοὶ ἐξετάθησαν ἀπὸ χώρας εἰς χώραν, ἀπαράδεκτον ὑπολαμβάνομεν ὅτι εἰς Πελοπίδης εἶχε συγκεντρώσει ἥδη τοσαύτην δύναμιν, ὥστε νὰ διατάξῃ ἐπιστρατεύσιν ἀπὸ Ἀργολίδος μέχρι Θεσσαλίας καὶ νὰ συναθροίσῃ ἑλληνικὸν στόλον εἰς τὴν εὐβοϊκὴν θάλασσαν· τόσῳ δὲ μᾶλλον, ὥσθ' αἱ μεγάλα ἔθνη καὶ ἐπιχειρήσεις κατορθώθησαν μόνον κατ' ἀκολουθίαν δωρικῶν μεταναστάσεων, παρ' Ὀμήρῳ δὲ οὐδὲν εὐρίσκουμεν, ἐξ οὗ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ τῶν Μυκηνῶν ἡγεμὼν ἔσχεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ οὕτω μέγαν στρατὸν καὶ ὑπεκρίθη πρόσωπον ἔθνικοῦ ἀρχηγοῦ. Πρόκειται περὶ συναθροίσεως φυλῶν καὶ ἡγεμόνων, ἐν οἷς ὁ ἰσχυρότατος διεκδικεῖ τὴν ὑπεροχὴν μὴ δυνάμενος οὔτε δικαίῳ νὰ αἰτιολογήσῃ, οὔτε ἔργῳ νὰ καταστήσῃ αὐτήν. Ἡ τοῦ βασιλεῖς διαίρουσα ζήλοισι, ἡ ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξαρκήσια τῶν στρατιωτικῶν σωμάτων, αἱ περὶ τῆς λείας ἐριδες τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν, πάντα ταῦτα δεικνύουσιν ὅτι οἱ ἄκροι κλάδοι τοῦ ἀρχαίου λαοῦ, οἱ Μυρμηδόνες τῆς Θεσσαλίας καὶ οἱ Πελοποννήσιοι, δὲν ὠπλίσθησαν καὶ συνῆλθον κληθέντες ὑπὸ ἐνὸς ἡγεμόνος, ἀλλὰ κατὰ τύχην συνηντήθησαν ἐν τῇ μεταναστατευτικῇ αὐτῶν πορείᾳ.

Ταῖς λεπτομερείαις ταύταις προστίθενται αἱ πολλαὶ ἀναμνήσεις ἄλλων μαχῶν, αἵτινες περιλαμβάνονται ἐν τῷ τρωικῷ μύθῳ ἀνευ σχεδῶς τινος πρὸς τὴν πόλιν τοῦ Πριάμου καὶ τὴν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων διαρπαγὴν αὐτῆς, οἷαι αἱ τοῦ Ἀχιλλέως κατὰ γῆιν καὶ κατὰ θάλασσαν μεμαρκυμέναι ἐκστρατεῖαι, ἡ ἄλωσις τῆς Τενέδου, τῆς Λέσβου, τῆς Λυγνησοῦ, τῶν Θηβῶν. ἡ ἄφιξις, ἡ ἐξαφάνισις καὶ ἡ ἐπάνοδος τῶν πολιορκητῶν. Εἶναι ταῦτα χαρακτηριστικὰ, δεικνύοντες σαφῶς μακρὰν ἐχθροπραξίαν περίοδον, ἐδαφικὴν κατάκτησιν, ἐπιδιωχθεῖσαν βῆμα πρὸς βῆμα, καὶ κατάληψιν τῆς χώρας. Παρὰ πάντα ταῦτα ὁ ἀρχικὸς μῦθος λαλεῖ μόνον περὶ μαχῶν συναφθεῖσιν ἐπὶ τοῦ τρωικοῦ ἐδάφους, διότι πᾶν ὅ τι ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐπάνοδον τῶν ἡρώων εἶναι μεταγενεστέρα ἀνάπτυξις τῆς μυθικῆς ἐκδόσεως. Οἱ τῶν Ἀχαιῶν υἱοί, οἱ ἀνατρέψαντες τὸ κράτος τοῦ Πριάμου, παρέμειναν ἐν τῇ κατακεκμημένῃ χώρᾳ καὶ κάτωθι τῆς Περγάμου, τῆς ὑπὸ τῆς μοίρας καταδιωκομένης ταύτης πόλεως, ἥς δὲ δὲν ἐτόλμων ν' ἀνορθώσωσι τὰ εἰσέπια, ἡγεῖραν νέαν πόλιν, τὴν «Αἰολικὴν Ἴλιον»¹. Ὁ Τρωικὸς πόλεμος λοιπὸν εἶναι ὁριστικῶς καθ' ἡμᾶς, ὥς καὶ κατὰ τὸν Θουκυδίδην, ἡ πρώτη ἐπιχειρήσις, ἡ ἐκτελεσθεῖσα κοινῇ ὑπὸ τῶν εὐγενεστάτων ἑλληνικῶν φυλῶν· δικαιούμεθα μόνον τὸν πόλεμον τοῦτον, ὅς, κατὰ μέρος λαμβανόμενος, μένει ἀκατανόητος, νὰ εἰσαγάγωμεν εἰς εὐρύτερον σύμπλεγμα γεγονότων καὶ ν' ἀποσύρωμεν ἀπὸ τοῦ ποιητικοῦ αἵματος, εἰς ὃν μετήγαγεν αὐτὸν ἡ μούσα, ἵνα τάξωμεν εἰς τὴν πραγματικὴν ἐποχὴν τοῦ ἀγῶνος.

Ὅτι ὁ αἰολικὸς ἀποικισμὸς ἔσχεν ὑπὲρ πάντα ἄλλον τὸ προνόμιον τῆς παραγωγῆς τῶν ἡρωικῶν τούτων ἡρώων εἶναι γεγονός, ὅπερ ἐξηγοῦνται αἱ ἰδίαι περιστάσεις, ἐν αἷς ἐπιτελεῖται. Ἦν αὕτη μοναδικὴ εὐκαιρία πρὸς κτήσιν δόξης ἡρωικῆς, τὸ ἔργον δὲ εἶχε διεξαχθῆ ὑπὸ τῆς ἀρχαϊκῆς ἐκείνης φυλῆς, ἥς τὸ πνεῦμα ὤθει αὐτὴν εἰς τὸν συνδυασμὸν τῆς ποιήσεως πρὸς τὸν ἡρωισμόν. Οὕτω τὰ ἄσματα ταῦτα δὲν παρέμειναν ἀποκλειστικὸς κλῆρος τοῦ αἰολοαρχαϊκοῦ λαοῦ, ταμεῖον ἀναμνήσεων, ἐν ᾧ ἡ Τρῳὰς μόνη ἐθαύμαζε τοὺς εὐκλεεῖς ἄθλους τῶν κατακτητῶν αὐτῆς· τοὺναντίον ταῦτα διεδόθησαν πολλῷ πέραν τῶν ὁρίων τῆς νέας Αἰολίδος καὶ ἔτυχον ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς παρὰ ταῖς πλησίον φυλαῖς. Πράγματι ὅ τι παρέσχε ταῖς ἀποικίαις τῆς Μικρῆς Ἀσίας ἐκτακτὸν φῆμιν εἶναι ὅτι ἡ νέα μετανάστασις δὲν

περιορίσθη εἰς τὴν αὐτῆς προσέγγισιν τῶν ἐπὶ μακρὸν χρόνον κεχωρισμένων μελῶν τῆς αὐτῆς φυλῆς, ὥς τῶν δύο ἀρχαίων ὁμίλων, ἀλλὰ καὶ συνήνωσεν ἐπὶ τῆς αὐτῆς παραλίας καὶ περιήγαγεν εἰς ἄμεσον συνάφειαν τὰς διαφόρους ἑλληνικὰς φυλάς, Αἰολεῖς, Ἀχαιοὺς, Ἴωνας, Δωριεῖς, οἷας εἶχε παρασκευάσει αὐτὰς παρατεταμένη συνδρομὴ ἀμοιβαίων ἐπιδράσεων. Ἐντεῦθεν προέκυψεν οὕτω ποικίλη συναλλαγὴ, οὕτω γόνιμος καὶ οὕτω πολλὰ πλὴν ζύμωσις, ὁποία οὐδεμίᾳ ἄλλῃ τοιαύτῃ εἶχε παραχθῆ ἐν τοῖς κόλποις τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

ὑπὸ τὴν ἐποχὴν ταύτην τὰ ἐπὶ τῶν μεθορίων τῶν διαμερισμάτων, τῶν ὑπὸ τῶν διαφόρων φυλῶν κατελκυσμένων, σημεῖα εἶχον ἰδίαν σπουδαιότητα, διότι ἴσαν τὸ θέατρον τῶν συναλλαγῶν καὶ ὡς ἐστὶαι τινὲς ἐξαναπτόμεναι ὑπὸ τοῦ συγχρωτισμοῦ. Τοιαῦτα ἦν ἡ Σμύρνη, οἰκοδομηθεῖσα ἐπὶ τῆς ἀρκτικῆς ἀκτῆς τοῦ γραφικοῦ κόλπου, εἰς ὃν ἐκβάλλει ὁ Μῆλης, κατὰ τὸ ἥμισυ τῆς μεταξὺ τῶν κοιλάδων τοῦ Καύστρου καὶ τοῦ Ἐρμου ἀποστάσεως. Ἐνῶ ἐπὶ ἄλλων σημείων Αἰολεῖς καὶ Ἴωνες παρέμεινον ἀπέναντι ἀλλήλων ἐν ὑπεροπτικῇ ἀπομονώσει, αὐτοὶ συνῆλθον στενὰς σχέσεις, ἀλλὰ τί λέγω! συνεχωνεύθησαν οἱ μὲν μετὰ τῶν δὲ ἐν τοῖς κόλποις τῆς αὐτῆς πολιτικῆς κοινότητος. Αὐτοὶ παρήχθη ἡ δραστηριότης ἀνταλλαγῇ. Οἱ Αἰολεῖς ἐκόμισαν πλῆθος μυθολογικῆς ὕλης, ἐνῶ οἱ Ἴωνες, οἵτινες, ὥς οἱ ναυτικοὶ λαοὶ τῆς μεσημβρίας, ἐτέρποντο ἀκούοντες καὶ ἐπαναλαμβάνοντες θαυμαστά γεγονότα, ἐξέτεινον τὴν εὐαίσθητον φαντασίαν αὐτῶν εἰς τὴν ἐνῶσιν τῶν ἄλλων τῶν γειτόνων αὐτῶν Αἰολέων καὶ τῶν ἀχαιῶν ἡγεμόνων αὐτῶν καὶ ἀπέδωκαν αὐτοῖς ὑπὸ ἁρμοστικῶν μορφῶν. Οὐχ' ἥττον προσέθηκαν τῇ μυθολογικῇ ὕλῃ καὶ τι ἐξ ἰδίων, ὥς τὸν μῦθον τοῦ Νέστορος, κοιμισθέντα ὑπὸ τῶν Πυλίων τῆς Μεσσηνίας, καὶ τοὺς μύθους τοῦ Σαρπηδόνορος καὶ Γλαύκου, εἰσαχθέντας εἰς τὰς ἰωνικὰς πόλεις ὑπὸ τῶν Λυκίων.

Δυνάμει τῆς συνεργασίας ταύτης τῶν διαφόρων φυλῶν ἡ γλῶσσα ἤρξατο ἀποβάλλουσα τὴν τραχύτητα, τὴν δυσχεραίνουσαν αὐτὴν ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς αὐτῆς τύποις, ἀπέβη δὲ τὸ ὄργανον τέχνης, ἐν ᾗ αἱ εὐφυστάται τοῦ ἔθνους φυλαὶ εὔρον κοινὸν τινα δεσμόν, τὸν τῆς ὑπερόχου φύσεως, οὗτος δὲ ὁ λόγος, δι' ὃν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ παρήχθη τι, ὅπερ οὔτε αἰολικόν, οὔτε ἰωνικόν ἦν. ἀλλ' ὅπερ ἦν καταληπτὸν πᾶσι τοῖς Ἑλλήσιν, ἀλληθὲς ἔθνικόν τι. Αἱ μεμνημένα περιπέτεια καὶ οἱ κατὰ μέρος ἄθλοι συνυφασθῆσαν ὑπὸ τῶν ραψωδῶν εἰς εὐρύτερους κύκλους, οὕτω δὲ ἐγεννήθη ἡ ἑλληνικὴ ἐποποιία ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Μέλντος, ὃν ὁ λαὸς ἐκάλεε πατέρα τοῦ Ὀμήρου.

Ἡ ὁμηρικὴ ἐποποιία ὡς πρὸς τὴν πτώσιν τοῦ κράτους τῶν Δαρδανιδῶν καὶ τὴν ἰδρυσιν τῆς Αἰολίδος εἶναι ἡ μόνη πηγὴ, ἐν ᾗ ἀναβοῇ ἡ παράδοσις, παρέχουσα ἐτι πληροφωρίαν περὶ παντὸς τοῦ παρελθόντος τῶν Ἑλλήνων μέχρι τοῦ χρόνου τῶν μεγάλων μεταναστάσεων. Πράγματι οἱ μετανάστες συνεπλήγοντο οὐ μόνον τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἥρωας αὐτῶν, ἀλλ' ἐτι καὶ τὰς περὶ τοῦ κόσμου ἰδέας καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δημοσίου καὶ κοινωνικοῦ αὐτῶν βίου· ὥσθ' ὁ μᾶλλον προσέβλεπον τὸν ὑπ' αὐτῶν μάλιστα φιλούμενον κόσμον καταβυθίζομενον ἀνεπιστρέπτι ὑπὸ τὰ βίβηματα τῶν βαναύσων ὀρεινῶν τοῦ Βορρᾶ, τόσῳ μᾶλλον ἐτέρποντο χαράσσοντες τὴν ἀνάμνησιν αὐτοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν καὶ ἐν τοῖς ἱσμάσιν, αἵτινα οἱ πρεσβύται ἐδίδασκον τὰς νέας γενεάς. Ἡ ἑλληνικὴ μούσα εἶναι κόρη τῆς μνημοσύνης· ὥσπερ δὲ τὰ ἐν Ἀγγλίᾳ συντεθειμένα ἄσματα τοῦ Μπεουτλφ (Beowulf) διδάσκουσιν ἡμᾶς τὸν ἐν εἰρήνῃ καὶ πολέμῳ βίον τῶν Σαξῶνων ἐπὶ τῆς γερμανικῆς χερσονήσου, ἣν εἶχον ἐκλείπει, κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ἡ ὁμηρικὴ ἐποποιία εἶναι πιστὴ εἰκὼν τῶν ὄρων τῆς ὑπάρξεως, ἐν ᾗ ὀφείλομεν νὰ τάξωμεν τοὺς ἀποκρίσαντας λαοὺς πρὸ τῆς ἐξόδου αὐτῶν. Ἀναγκαῖον ἄρα ἀποβαίνει νὰ ἐπισκοπήσωμεν ἅπασι ἐτι τὴν εἰκόνα ταύτην, ἵνα ἀναπαραστήσωμεν κατὰ τὰς κυριωτάτας τοὐλάχιστον γραμμὰς αὐτοῦ τὸν ἑλληνικὸν κόσμον τοιοῦτον, ὅσος ἐγένετο μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν μεγάλων μεταναστάσεων.

(Ἀκολουθεῖ).

1) «Ἡ τῶν Ἰλίων πόλις τῶν νῦν (Σπρᾶβ., 593)», πόλις ἦν ὁ Ἑλλάνικος (αὐτόθι, 602) «χαρίζομενος τοῖς Ἰλίοις» παρείχεν ὡς τὴν πόλιν τοῦ Πριάμου.

2) Τὸ ἐνταῦθα ἐκτιθέμενον σύστημα συνάδει κατὰ τὰ οὐσιώδη αὐτοῦ σημεῖα, σημειοῦται ὁ συγγραφεὺς, πρὸς ὃ τι διείδον, ὀρθῶς κατ' αὐτὸν διειδόντες, ὁ E. Rückert καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Völcker (*Allgem. Schulzeitung*, 1831, n^o 39). Αἱ ἀντιρρήσεις τοῦ Welcker (*Epische Cycles*, II, 21) εἶναι ὅλως ἀσφύκντοι. Србл. Bonitz, *Ursprung der homer. Gedichte* (σ. 79, τρίτη ἐκδ.), καὶ Müllenhoff, *D. Alterthumskunde* I, 43. Ὁ Th. Bergk, *Gr. Literaturgesch.* I, 116 (1872) ὑποστήριξε τὴν ἱστορικὴν αὐθεντείαν τῆς κατὰ τῆς Τρῳάδος ἐκστρατείας.

1) Ὡς O. Müller, *Gesch. d. griech. Lit.*, I, 74. Th. Bergk, *Griech. Literaturgeschichte*, I, 454.